

Yhtenäisyyttä ja ortodoksiaa

Bysantin kirkon merkitys Uuden
testamentin muotoutumiseen

Tässä esityksessä

- Uusi testamentti käsikirjoitusten näkökulmasta
- Miten tekstit välittyivät Bysantin alkuajoista tähän päivään?
- Mitä alkukielisille teksteille (kreikka) tapahtui kopiointihistorian aikana?
 - Minkälainen on siis Uuden testamentin kreikankielisten tekstien historia?
- Mikä oli kirkon rooli?

Käsikirjoituksen kuvitusta (1084)

Jo 15 vuotta käsikirjoitusten
tutkimusta

Uusi testamentti historiallisen todistusaineiston valossa

Ei teorioita tai hypoteeseja

Tekstien elämää...

Luukkaan teos valmistuu

Käsikirjoituksen kuvitusta (1000-l)

- Kuinka se päätyi 1900 vuoden jälkeen meidän käsiimme?
- Jonkun on täytynyt ottaa siitä kopio jossain vaiheessa
 - Miten tämä tapahtui?
 - Kopiokoneella?
 - Kirjat kopioitiin käsin = käsikirjoitus
 - Mitä tähän tarvittiin?

Käsikirjoituksen rakennuspalikat

M

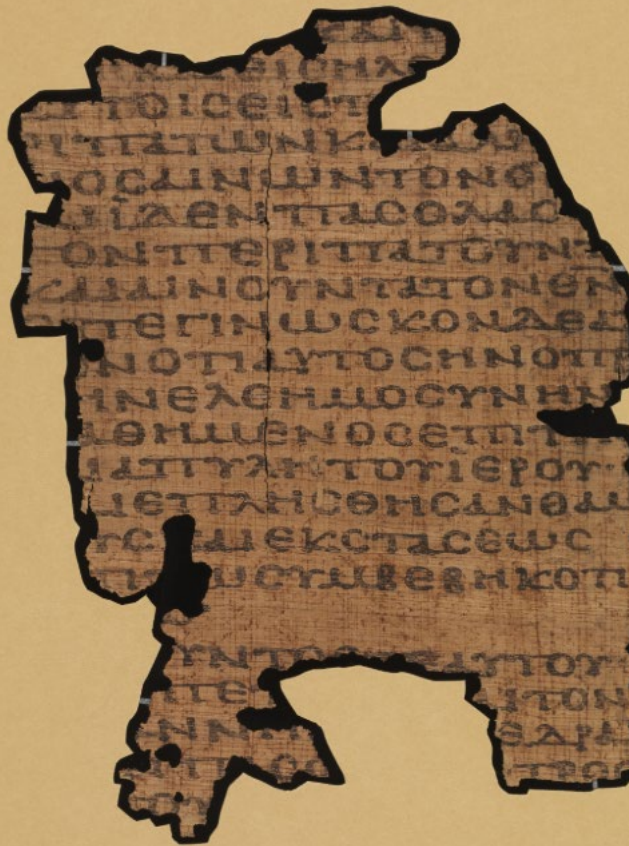

tiä?

Miltä kä

ΟΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΟ
 ΕΠΟΙΗΣΑΜΗΝ Π
 ΘΕΟΦΙΛΕΩΝ
 ΟΠΟΙΕΙΝ ΤΕ ΚΑΙ
 ΑΧΡΗΣΗΜΕΡΑΣ
 ΜΕΝΟΣ ΤΟΙΣ ΑΠ
 ΔΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
 ΕΞΕΛΕΞΑΤΟ ΑΝΕ
 ΘΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΣΤ
 ΤΟΝ ΖΩΝΤΑ ΜΕ
 ΘΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ΕΝΙ
 ΤΕΚΜΗΡΙΟΙΣ ΔΙ
 ΤΕΣΣΕΡΑΣ ΚΟΝΤΑ
 ΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΙΣ
 ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΛΟ
 ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΙΖΟΜ
 ΡΗΓΓΕΙΛΕΝ ΑΥΤ
 ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
 ΖΕΣΘΑΙ ΑΛΛΑ ΠΕ
 ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑ
 ΠΑΤΡΟΣ ΗΝΗΚΟ
 ΟΤΙ ΨΑΝΗΣ ΜΕ
 ΣΕΝ ΥΔΑΤΙ ΥΜΕΙ
 ΠΝΕΥΜΑΤΙΣ ΑΠ
 ΘΕΑΓΙΩΟΥ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΑΣ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
 ΟΡΜΕΝ ΠΡΩΤΟΝ ΜΟΝΟΝ ΤΩΝ ΣΑΡΜΑΤΩΝ ΠΑΤΡΙ
 ΝΩΑΜ ΤΩΝ ΟΘΘΟΦΙΛΟΘΩΝ ΗΡΧΑΛΤΟ ΙΣΤΟΙ
 ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΔΙ ΔΑΣΚΑΛΙΑΙ ΧΩ. ΑΧΡΗΣΗΜΕΡΑΣ ΕΝ
 ΤΗ ΛΑΜΒΟΥΣ ΤΟΙΣ ΔΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙΣ ΔΙ ΑΥΤΩΝ ΣΤΑΙΟΥ.
 ΟΥΘΕ ΒΛΟΕ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΒΛΗ ΦΘΗ ΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΧΡΗΣ
 Ο ΑΥΤΟΝ ΒΛΟΕ ΤΑΙ ΜΕΛΩ ΣΤΟ ΠΑΡΑΧΡΗΣ ΑΥΤΟΝ ΒΥ ΠΟΛ
 ΛΟΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΙΟΙΣ. Ο ΔΙ ΗΜΕΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΑΛΕΟΝ ΤΗΣ
 Ο ΠΑΡΑΜΟΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΛΑΙΩΝ. ΤΑΙΣ ΒΡΗΤΗΣ
 ΜΑΣΙ ΛΑΙΩΝ ΤΟΥ ΘΥ. ΚΑΙ ΣΩΑΦΙΛΙΣ ΟΜΒΡΟΣ ΤΗΣ
 ΡΗΓΓΑΛ ΒΥ ΑΥΤΟΙΣ ΑΠΟ ΙΒΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΜΗ ΧΩΡΙΣΤΟ
 ΑΙΣ. ΠΑΤΡΙ ΜΕΝ ΔΥ ΤΗΝ ΗΠΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΟΥ ΣΤΟ ΣΑΙ Η ΛΑΙ

Η ΠΡ
 ΟΥΣΑ ΠΡ
 Η ΠΡ

Mitä käsin kopioimisesta seurasi?

- Tekstiin tuli muutoksia
 - Kirjurit tekivät virheitä
 - Silmä saattoi hypätä sanan, lauseen, jakeen tai jopa kokonaisen kappaleen yli
 - Kirjurit toisinaan myös sekoittivat sanoja keskenään, koska sanat niin samannäköisiä
 - Nämä muutokset täysin sattumanvaraisia
 - Virheiden korjaaminen alkoi hyvin varhaisessa vaiheessa
 - Codex Bezaen (n. vuonna 400) tekstistä löydetty 12 eri korjaajan työn jälki
-

ΤΟΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΕΠΙΘΗΣΑΜΗΝ
ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΩΝ Ω ΘΕΟΦΙΛΕ
ΩΝ ΗΡΞΑΤΟ ΙΗΣΟΥΣ ΠΟΙΕΙΝ ΤΕ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙΝ ΑΥΡΙΝ ΗΜΕΡΑΣ
ΑΝΕΛΗΜΦΘΗ ΕΝΤΕΙΛΑΜΕΝΟΣ ΤΟΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙΣ
ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΟΥΣ ΕΞΕΛΕΞΑΤΟ ΚΑΙ ΕΚΕΛΕΥΣΕ
ΚΗΡΥΣΣΕΙΝ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΙΣ ΚΑΠΠΑΡΕΣΤΗΣ ΕΝ ΕΛΥΤΟΝ ΖΩΝΤΑ
ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΑΘΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ΕΝ ΠΟΛΛΟΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΙΣ
ΤΕΣΣΕΡΑΚΟΝΤΑ ΗΜΕΡΩΝ
ΟΠΤΑΝΟΜΕΝΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΕΣΤΩΝ
ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΟΥΝ ΔΙΕΚΟΜΕΝΟΣ ΜΕΤΑΥΤΩΝ
ΤΑΡΗΝ ΓΕΙΛΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΑΠΟ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΜΗ ΧΩΡΙΣ ΕΣΘΑΙ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙΝ
ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ
ΗΝ ΗΚΟΥΣΑ ΦΗΝ ΙΝΔΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΜΑΤΟΣ ΜΟΥ
ΟΤΙ ΪΩΑΝΗΣ ΜΕΝ ΕΒΑΠΤΙΣΕΝ ΪΔΑΤΙ
ΪΜΕΙΣ ΔΕ ΕΝ ΠΝΙ ΑΓΙΩ ΒΑΠΤΙΣΘΗΣΕΘΑΙ
ΚΑΙ ΟΜΕΛΛΕΤΑΙ ΛΑΜΒΑΝΕΙΝ
ΟΥ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΑΣ ΤΑΥΤΑΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ
ΟΙ ΜΕΝ ΘΥΝ ΣΥΝΕΛΘΟΝΤΕΣ
ΕΠΗΡΩΤΩΝ ΑΥΤΟΝ ΛΕΓΟΝΤΕΣ
ΚΕ ΕΙ ΕΝ ΤΩ ΧΡΟΝΩ ΤΟΥΤΩ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΝΕΙΣ ΕΣΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩ ΙΣΡΑΗΛ
ΚΑΙ ΕΠΕΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ
ΟΥ ΧΥΜΩΝ ΕΣΤΙΝ ΓΝΩΝΑΙ
ΧΡΟΝΟΥΣ Η ΚΑΙΡΟΥΣ
ΟΥΣ Ο ΠΑΤΗΡ ΕΘΕΤΟ ΕΝ ΤΗ ΙΔΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑ
ΑΛΛΑ ΗΜΪ ΕΣΘΑΙ ΔΥΝΑΜΙΝ
ΕΠΕΛΘΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΣ ΕΦ ΪΜΑΣ
ΚΑΙ ΕΣΕΘΕ ΜΟΥ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

τον μεν πρωτον λογον εποησαμην

περι παντων ω θεοφιλε
ων ηρξατο ιης ποιειν τε
και διδασκειν αχρι ης ημερας
ανελημφθη εντειλαμενος τοις αποστολοις
δια πνς αγιου ους εξελεξατο και εκελευσε
κηρυσσειν το ευαγγελιον
οις και παρεστησεν εαυτον ζωντα
μετα το παθειν αυτον εν πολλοις τεκμηριοις
τεσσερακοντα ημερων

οπτανομενοις αυτοις και λεγων
τας περι της βασιλειας του θυ
και συναλισκομενος μετ αυτων
παρηγγειλεν αυτοις απο ιεροσολυμων
μη χωριζεσθαι αλλα περιμενειν
την επαγγελειαν του πατρος
ην ηκουσα φησιν δια του στοματος μου
οτι ιωανης μεν εβαπτισεν υδατι
υμεις δε εν πνι αγιω βαπτισθησεσθαι
και ο μελλεται λαμβανειν
ου μετα πολλας ταυτας ημερας
εως της πεντηκοστης

οι μεν ουν συνελθοντες
επηρωτων αυτον λεγοντες
κε ει εν τω χρονω τουτω
αποκαταστανεις εις την βασιλειαν του ισραηλ
και ειπεν προς αυτους
ουχ υμων εστιν γνωμαι
χρονους η καιρους
ους ο πατηρ εθετο εν τη ιδια εξουσια
αλλα λημψεσθαι δυναμιν
επελθοντος του αγιου πνς εφ υμας
και εσεσθε μου μαρτυρες

Mitä käsin kopioimisesta seurasi?

- Kirjurit tekivät myös tietoisia muokkauksia
 - Halusivat parantaa kieltä / ilmauksia (useat Uuden testamentin tekstit huonoa kreikkaa)
 - Tarkentavat tietoja tai lisäävät yksityiskohtia
 - Liittivät tietoja jostain toisesta tekstistä tai käsikirjoituksesta
 - Codex Bezae (Luuk. 6:5)
 - Kirjurit myös suoraan yhdistelivät käsikirjoitusten tekstejä
 - Myös teologisia muokkauksia
-

Codex Bezae (Luuk. 6:5)

Kirkkoraamattu (6:3–5)

Jeesus vastasi: Ettekö ole lukeneet, mitä Daavid teki, kun hänen ja hänen miestensä tuli nälkä? Hän meni Jumalan huoneeseen ja otti uhrileivät, söi ja antoi miehilleen, vaikka niiden syöminen on sallittua ainoastaan papeille. Ja Jeesus sanoi vielä: Ihmisen Poika on sapatin herra.

Codex Bezae (6:4–5)

...sallittua ainoastaan papeille.
Samana päivänä Jeesus näki miehen työskentelemässä sapatina ja sanoi tälle: jos tiedät mitä olet tekemässä, siunaus lankeaa päällesi. Muussa tapauksessa olet kirottu ja lainrikkoja. Ja Jeesus sanoi vielä: Ihmisen Poika on sapatin herra.

Kirkon ja sen traditioiden dialogia

Teologian kehitys ja Uusi testamentti

- Teologian kehitys heijastuu käsikirjoitusten teksteissä
 - Kirkko ja sen pyhät tekstit kävivät vuoropuhelua vuosisatojen kuluessa
 - Merkittävimmät muutokset ovat juuri teologiset korjaukset / lisäykset
-

Käsitys Jeesuksesta kirkastuu

Luuk.2:33

KR

Jeesuksen isä ja äiti
olivat ihmeissään,
mitä hänestä
sanottiin

Codex Alexandrinus

Joosef ja Jeesuksen
äiti olivat ihmeissään
mitä hänestä
sanottiin

Marian merkitys kirkastuu

Luuk. 1:28

KR

Enkeli tuli sisään
hänen luokseen ja
sanoi: 'Ole
tervehditty, Maria,
sinä armon saanut!
Herra kanssasi!'

Codex Bezae

...'Ole tervehditty,
Maria, sinä armon
saanut! Herra
kanssasi! Siunattu
olet sinä naisista
siunatuin!'

Teksti vakiintuu

Uusi testamentti ja Bysantin valtakunta

- Vain yksi kristillinen keskus selvisi idässä muslimien haasteesta
 - Konstantinopoli
-

DECEMBER
1025
A.D.

Uusi testamentti ja Bysantin valtakunta

- Vain yksi kristillinen keskus selvisi idässä muslimien haasteesta
 - Konstantinopoli
 - Suuri merkitys alkukielisen (kreikka) Uuden testamentin tekstien kehitykselle
 - Alettiin kerätä vanhoja tekstejä ja käsikirjoituksia (800-luku)
 - Syntyy Bysanttilainen tekstimuoto
 - Yhdistelmä vanhoja tekstimuotoja
 - Kieltä huolletaan
 - Säilyneet käsikirjoitukset ilmentävät oikeaoppista kristillisyyttä
-

Uusi testamentti ja Bysantin valtakunta

- Suurin osa säilyneistä käsikirjoituksista tulevat juuri Bysantin valtakunnan ajoilta
 - Ylivoimaisesti suurin osa käsikirjoituksista ajoitetaan 400-1400-luvuille (erityisesti 800-1400-luvuille)
 - Bysantin ansiosta Uusi testamentti, mutta myös muut antiikin tekstit säilyivät meidän aikoihimme
 - Käsikirjoitusten tuotanto suurta
 - Uuden testamentin teksti alkaa vakiintumaan 800-luvulla
 - Suuria eroja kaikkein vanhimmissa käsikirjoituksissa
 - Bysantin aikana eroavuuksien määrä vähenee
-

Comma Johanneum (1. Joh. 5:7–8)

KR

Ja Henki on todistaja,
sillä Henki on totuus.

Todistajia on näin
kolme: **Henki, vesi ja
veri, ja nämä kolme
todistavat
yhtäpitävästi.**

Bysanttilainen teksti

Ja Henki on todistaja,
sillä Henki on totuus.

Todistajia on näin
kolme: **Isä, Sana ja
Pyhä Henki, ja nämä
kolme ovat yksi, ja
kolme todistavat maan
päällä...**

Käsikirjoituksista painettuihin
kirjoihin

Uusi testamentti ja kirjapainotaito

- Konstantinopolin valloituksen jälkeen (1453) valtava määrä antiikin tekstejä virtasi Länsi-Eurooppaan
 - Varsinkin Uuden testamentin käsikirjoituksia
 - Muodosti pohjan renessanssille ja reformaatiolle
 - Ymmärrys kreikan kielestä kasvoi lännessä
 - Erasmus Rotterdamilainen (1516)
 - Martti Luther (1534)
 - Mikael Agricola (1548)
 - Kaikki käyttivät Bysantin valtakunnan vaalimaa kreikankielistä alkutekstiä editioidensa pohjana
-

Yhteenvetoa

- Uusi testamentti syntyi alkukirkon sisällä sen uskon ilmentäjänä
- Teksti muuttui ajan saatossa kirkon itseymmärryksen kehittyessä
- Bysantin valtakunnan kirkko vaali ja huolsi tekstiä yhteensä lähes tuhannen vuoden ajan
- Bysanttilainen teksti muodosti lopulta pohjan reformaatiolle
 - Sen teksti elää edelleen nykyisissä suomennoksissa

ΤΕΛΟΣ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ!